

Голові спеціалізованої вченої ради
К 20.052.07 в Івано-Франківському
національному технічному
університеті нафти і газу
д. держ. упр., проф., Заслуженому
працівнику освіти України
Д. І. Дзвінчуку

ВІДГУК

**офіційного опонента Романенка Євгена Олександровича
на дисертаційне дослідження Голованової Наталі Вікторівни на тему:
“Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної
політики”, представлену до публічного захисту на здобуття наукового
ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю
25.00.01 – теорія та історія державного управління**

На підставі вивчення дисертації, автореферату та опублікованих за дослідженою темою наукових праць, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Н. В. Головановою, можна констатувати наступне щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

1. Актуальність теми дослідження, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуалізація удосконалення державної інформаційної політики України зумовлена викликами й загрозами національному інформаційному суверенітету з боку глобального інформаційного простору та суттєвим ускладненням суспільних відносин як на міжнародному рівні, так і безпосередньо в державі, що призводить до політичної й соціально-економічної уразливості та становить загрозу національній безпеці. Необхідність адекватного реагування держави та процеси в національному медіапросторі базується на сукупності передумов, що визначають необхідність застосування нових технологій протидії інформаційним інтервенціям, формування загальнонаціональної ідентичності суспільства, забезпечення ефективного стратегічного управління та спільного вироблення й досягнення стратегічних цілей розвитку держави.

Низкою державних стратегій і концепцій передбачено виконання завдань щодо розвитку державної інформаційної політики в Україні, зокрема: забезпечення інституційної спроможності у здійсненні стратегічних комунікацій; використання публічної дипломатії у налагодженні взаємодії з міжнародною громадськістю; інформування населення про майбутні зміни; залучення великої кількості суб'єктів вироблення та реалізації публічної політики; розвиток стратегічних комунікацій і розробка стратегічного наративу з подальшою його імплементацією; забезпечення інформаційної безпеки, покращення комунікацій із громадськістю і бізнес-структурами тощо. Однак до сьогодні ґрунтовних досліджень зазначеної проблеми в дискурсивному просторі України немає.

Зважаючи на зазначене можна стверджувати, що тема дисертаційної роботи Голованової Наталі Вікторівни є актуальною, а реалізація поставленої мети, яка полягає в обґрунтуванні особливостей функціонування сучасного медіапростору в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики та розробки на цих засадах перспективних напрямків подальшого вдосконалення антропоцентричної, ціннісно-орієнтованої моделі інформаційної політики держави, є своєчасною.

2. Зв'язок роботи з напрямами наукових досліджень, державними та регіональними програмами.

Актуальність та вагомість теми дисертаційного дослідження Н. В. Голованової підтверджується зв'язком із науково-дослідними роботами Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України в межах НДР «Публічне управління в умовах глобалізації» (№0116U007246), в якій доробок автора становить висвітлення особливостей формування та реалізації державної інформаційної політики України в умовах нероздільності глобального та національного медіапростору; а також: зі створенням карт покриття телерадіосигналом з Росії прикордонних територій (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення – Харківський секретаріат); створенням малопотужного FM-мовлення (мовлення громад), 2016-2018 рр. (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення – Харківський секретаріат; у межах Рамкової програми співробітництва України з Радою Європи та Євросоюзом).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність та новизна.

Детальне ознайомлення зі змістом роботи свідчить, що дисертація на тему “Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики” є міждисциплінарною (органічно охоплює й поєднує наукові підходи, характерні для державного управління, комунікативістики, соціології тощо) й одночасно так само органічно охоплює й поєднує предметне поле двох на сьогодні вже неіснуючих наукових спеціальностей – 25.00.01 – теорія та історія державного управління та 25.00.02 – механізми державного управління. Вважаю це не недоліком, а перевагою даного дисертаційного дослідження, оскільки в сучасній науці більшість справді реальних результатів здобувається саме на стиках наукових напрямків, особливо в сфері публічного врядування, де вимоги належного управління передбачають врахування й використання політичних, економічних, соціальних психологічних та власне управлінських аспектів формування та реалізації державної інформаційної політики.

Також є очевидним переважання дисертації Н. В. Голованової спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління та її відповідність наступним пунктам паспорту зазначеної спеціальності:

1. Сутність і зміст, основні категорії, поняття, методологія та принципи державного управління;

2. Держава та влада як суспільні феномени; основні принципи й особливості державотворення; державне управління як система суспільних відносин; політичний і адміністративний аспекти державного управління;

8. Політика й державне управління; взаємовідносини держави та суспільства, державної влади з політичними партіями, об'єднаннями й організаціями громадян; аналіз державної політики.

Дисертаційне дослідження є самостійною роботою, написаною науковою мовою з врахуванням сучасних понять, має достатньо переконливу аргументацію, логічний виклад. Зміст повністю розкриває актуальність теми, містить наукову новизну, а висновки та рекомендації відповідають поставленій меті. Отримані результати мають безперечне теоретичне значення та практичну цінність. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Для отримання достовірних і обґрунтованих результатів використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів (системний, комплексний, структурно-функціональний, ретроспективний,

нарративний, споглядальний, порівняльний, узагальнюючий, когнітивний, аксіологічний, антропологічний, нейропсихологічний).

Наукові положення, висновки та рекомендації мають достатнє теоретичне обґрунтування, що обумовлено використанням праць провідних закордонних і вітчизняних науковців; нормативно-правових та офіційних документів, у тому числі міжнародних; статистичних даних та даних авторитетних міжнародних рейтингів; матеріалів авторських досліджень.

У роботі проаналізовано та узагальнено теоретичні напрацювання у напрямі функціонування та розвитку механізмів державного управління щодо формування та розвитку державної інформаційної політики органів публічного врядування. Це надало можливість провести системне дослідження обраної проблематики та отримати нові науково вагомі результати. Зокрема:

вперше:

– обґрунтовано концептуальні засади динамічної моделі медіапростору, яка характеризується мультиконтекстним, безкордонним, багатовимірним та мережевим характером, синергетично-кумулятивними перетинаннями національних і глобального медіапростору, принциповою неможливістю впорядкованого й цілісного управління та урядового або іншого зовнішнього регулювання медіа-контенту, нарративів і каналів розповсюдження як ключових чинників актуалізації проблематики захисту інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки.

удосконалено:

– понятійно-категоріальний предметний простір науки державного управління шляхом уточнення поняття медіапростору; систематизацію досвіду формування та реалізації державної інформаційної політики зарубіжних країн і роль комунікацій у становленні глобального й національних медіапросторів; періодизацію історичних етапів розвитку комунікацій та інформаційної політики незалежної України в контексті впливу контенту та нарративів сучасного медіапростору; систематизацію структурно-функціональної побудови та інструментарію державної інформаційної політики України, що базується на безумовному підпорядкуванні принципів та функціоналу діяльності усіх суб'єктів ієрархічної ланки формування й реалізації інформаційної політики держави завданням забезпечення дотримання національних цінностей та національних інтересів України в інформаційно-комунікаційній сфері, національному та глобальному медіапросторі.

дістало подальший розвиток:

– наукове висвітлення історико-філософських особливостей формування та реалізації державної інформаційної політики на українських теренах з фокусуванням наукової уваги на киевоцентризмі, як ключовому концепті філософії української інформаційної політики від часів Київської Русі до сьогодення; наукове обґрунтування сутності державної інформаційної політики як механізму реалізації інформаційно-комунікативної функції держави в умовах агресивного впливу глобального та національного медіапростору на інформаційно-комунікаційні та соціально-політичні процеси, що набуває багатоаспектного характеру і охоплює кілька середовищ: техносферу, інфосферу, соціоінфосферу; узагальнення бачення медіа-експертами ключових трендів сучасного стану, тенденцій функціонування та проблем сучасної інформаційної політики держави в Україні; сучасні наукові підходи до раціоналізації сучасної державної інформаційної політики в Україні, на основі чого здійснено авторське виокремлення низки нагальних напрямків модернізації державної інформаційної політики в Україні.

Важливо зазначити, що наведені вище позиції наукової новизни чітко корелюють з поставленими завданнями, а останні – з висновками дисертаційної роботи.

4. Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертації викладено автором у 25 публікаціях, з них 8 – статті у наукових фахових виданнях України, у т. ч., 1 – у міжнародному науковому виданні, 17 – тези доповідей на конференціях та наукових семінарах. Заслуговує на увагу широке оприлюднення отриманих результатів дослідження в ході 33-х міжнародних та всеукраїнських науково-комунікаційних заходах. Отже, опубліковані наукові праці, дисертація та автореферат у повній мірі відображають результати проведених наукових досліджень.

5. Теоретична та практична цінність, впровадження результатів дослідження

Дисертанткою досягнуто мети у контексті розкриття теоретико-методичних особливостей формування та реалізації державної інформаційної

політики України в контексті впливу глобального та національного медіапростору й розробки шляхів удосконалення такої політики.

Практична значимість дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні рекомендацій щодо вдосконалення державної інформаційної політики України, а також у розвитку теорії медіапростору та зокрема теорії комунікацій. Висновки та рекомендації дослідження можуть використовуватись як суб'єктами державного управління, так і суб'єктами публічної сфери, що підтверджується низкою довідок про впровадження, зокрема, наданих Департаментом масових комунікацій Харківської обласної державної адміністрації (щодо використання авторських пропозицій задля уточнення підходів до представлення у медіапросторі Харківської області цінності книжок та читання (довідка № 01-25/1523 від 30.09.2019)); Всеукраїнською Академією наук публічного управління (стосовно розробки конвергентної стратегії проведення опитувань у сфері міжнародної інформаційної політики (довідка № 88 від 13.11.2020 р.)); Телерадіокомпанії «Елітон» Харківської обл. (в частині насичення новими змістами створюваних телерадіокомпанією телепрограм та посилення взаємодії тележурналістів із представниками громади та місцевого самоврядування (довідка № 498 від 27.10.2020 р.)).

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Однак незважаючи на певні переваги, у роботі присутні деякі недоліки та дискусійні положення, що вимагають уточнення, зокрема:

1. Рисунок 1.1. (с. 28) виглядає малоінформаційним, оскільки не розкриває механізми взаємозв'язку медіапростору з іншими інформаційними сферами, як це позначено у назві рисунку. Крім того незрозуміло, чому автор використовує різну кольорову палітру для позначення різних сфер, а пояснення такого кольорового вибору в тексті дисертації відсутнє.

2. Доволі претензійним для кандидатської дисертації виглядає термінологічно-понятійне словотворення автора – спроба введення в науковий дискурс дефініції "реаловірт" (с. 20, 39, 92) яка не зустрічається в науці публічного управління. В дисертаціях такого рівні краще спиратися на усталений понятійний апарат.

3. В авторській періодизації історичних етапів розвитку комунікацій та інформаційної політики незалежної України (с. 74–81) останній – сьомий період визначено як "Період турбулентності, наростання інформаційних війн та початку

цифрової трансформації". Проте, на нашу думку, процеси наростання інформаційних війн почалися в Україні набагато раніше, щонайменше з часів Помаранчової революції, тому варто було б обмежитися, наприклад, таким визначенням останнього етапу, як "Період гострої турбулентності та початку цифрової трансформації".

4. Заслуговує на увагу й відзначення проведене автором експертне опитування, проте воно містить деякі дискусійні моменти. Так, з Таблиці 3.3. випливає, що громадяни України, які щоденно потерпають від наслідків війни на Донбасі, непомірних тарифів, низьких зарплат, проблем з охороною здоров'я найбільшою мірою очікують висвітлення у ЗМІ не цих нагальних проблем та шляхів їх вирішення (від 10 до 14 сумарно позитивних оцінок експертів, а чомусь зовсім далеких від буденних проблем питань історії (20 сумарно позитивних оцінок експертів) та мистецтва й творчості (17 сумарно позитивних оцінок експертів). Здається, що обрані експерти дуже далекі від українського народу та його очікувань, що не дивно, зважаючи, що серед експертів половину складають іноземці з США, Ізраїлю та Канади. На наш погляд задавати подібні запитання цим експертам є ну дуже коректним з наукової точки зору.

5. Дискусійною з точки зору консолідації та об'єднання українського народу виглядає авторська концепція Києвоцентризму, згідно з яким Київ виступає не тільки осередком державності, але домінантним суб'єктом у націєутворюючому, історико-культурному, духовно-ціннісному, мовному й геополітичному аспектах цивілізаційного поступу українського народу. Адже свої претензії на вагомую роль в мовному питанні, національно-патріотичному, культурному тощо мають й інші впливові регіони, зокрема Галичина з центром у Львові, Полтавщина – колыска української мови, Слобожанщина тощо.

6. Дисертація містить низку невідповідностей вимогам МОН до особливостей подання та оформлення тексту, зокрема, мають місце "висячі рядки" (с. 29, 31, 32, 38, 44, 49, 63, 83, 114 та ін.); розриви таблиць між сторінками (Табл. 1.1., 3.1.–3.5, 3.7., 3.8.); короткі дефіси замість тире (с. 56, 58, 120, тощо); використання лапок не одного, а різного типу; розриви прізвища та ініціалів автора (с. 64,

Однак зазначені зауваження та наведені рекомендації не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження і не впливають на практичну значущість основних результатів дослідження.

7. Загальний висновок

В цілому можна зробити висновок, що за обсягом досліджень, їх глибиною, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю рецензована дисертація є завершеним самостійним, оригінальним дослідженням, яке вирішує важливе наукове завдання обґрунтування теоретичних засад функціонування сучасного медіапростору в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики та розробки на цих засадах перспективних напрямків подальшого вдосконалення антропоцентричної, ціннісно-орієнтованої моделі інформаційної політики України, містить наукову новизну та є практично значущою.

Зазначене дає підстави стверджувати, що робота Голованової Н. В. на тему: “Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики” відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій та п. 10 “Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 24 липня 2013 № 567 (зі змінами), а її автор – Голованова Наталя Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент

доктор наук з державного управління,
професор, Заслужений юрист України
проректор з наукової роботи
Національного авіаційного університету

С. О. Романенко